

Valsts pētījumu programma
„Inovātīvi risinājumi sociālajā telerehabilitācijā Latvijas skolās
iekļaujošās izglītības kontekstā“ (INOSOTEREHI)

Scenārijs skolotāju lietpratības pilnveidošanai: kā palīdzēt pusaudžiem attīstīt līdzsvaru (pēc projekta *TISSNTE* materiāliem)

Irēna Žogla

Ievads

VPP INOSOTEREHI pētnieki ir novērojuši, ka skolotāji bieži vien sastopas ar grūtībām apzināt un pieņemt kādu jaunu iniciatīvu (šajā gadījumā - pilnveidot pusaudžu līdzsvaru), kura viņiem šķiet kā papildu darba apjoms. Tomēr, ja labi padomā, atbildi var atrast ikviens: skolotāja profesionālais pienākums ir palīdzēt skolēniem augt fiziski un garīgi veseliem, komunicēt un sadarboties, būt sekmīgiem un izbaudīt labizjūtu. Vajag tikai apzināt savu pedagoģisko pienākumu saturu un integrēt tajā pusaudžu, arī jebkura cita attīstības posma skolēnu, līdzsvara attīstību.

Skolotāju atbalstīšana prasa skolas vadības spēju un vēlmi atpazīt un identificēt, kad skolotājs sastopas ar grūtībām, kā arī noteikt veidu, kā viņam palīdzēt un viņu vadīt. Taču to pašu var darīt arī pats skolotājs, apzinoties, ka līdz šim pusaudža (arī jebkura vecuma skolēna) līdzsvara problēmas viņu ir maz nodarbinājušas, ka šis jēdziens ir pasvešs. Tātad šajā jomā skolotāji mēdz būt iesācēji arī ar visai iespaidīgu pedagoģiskā darba pieredzi.

J.Calderhead (1987) iesācēju mācīšanās ceļā identificē trīs fāzes, kuras nosauc par ieiešanu ('fitting in') skolas un klase skolotāja ikdienas darbā vai līdzsvara pilnveides jomā (routines), nokārtojot sava veida testu (pašpārbaudi) attiecībā uz specifiskiem novērtēšanas kritērijiem un eksperimentējot ar pusaudžu fiziskās, emocionālās, intelektuālās, sociālās aktīviātes organizēšanu un palīdzības, kā atgūt līdzsvaru, stratēģijām.

Citu modeli piedāvā T.Maynard un J.Furlong (1995:73-99), un tas ir saistīts ar iesācēju un praktikantu mācīšanos piecās apjomīgās pakāpēs, kuras tikpat labi var izmantot skolotāju profesionālajā attīstībā pusaudžu līdzsvara pilnveidei. Pakāpju saturu nedaudz modificējām līdzsvara sakarā.

Agrīnais ideālisms

Pretenzijas, panākumu gaidīšana – būšu “nozīmīgs” skolotājs.

-

Personīga izdzīvošana

Ievainojamības izjūta no atkal jauna darba, ielāgošanās skolā (fitting in) ar jaunu (šoreiz detalizētu) uzdevumu, izaicinoši ideāli, kontrole pār skolēniem.

.

Grūtību pārvarēšana

Sevis kā skolotāja pozicionēšana, ieviešot pusaudžu līdzsvara pilnveidi mācību stratēģijās, klases organizēšanā un komunicēšanā.

.

Augstumu sasniegšana

Pārliecības nostiprināšanās par savu varēšanu, tiklīdz ir iepazīta līdzsvara būtība, aktualitāte, ar to saistītās problēmas un to novēršanas iespējas, kā arī personiskās spējas un pedagoģiski profesionālais aicinājums palīdzēt saviem skolēniem atgūt labizjūtu.

.

Virzīšanās uz priekšu

Izaicinājumi pusaudžiem, lai aktualizētu viņu līdzsvara pilnveidi, sākotnējās pretošanās pārvarēšana, izpratības un vēlēšanās palīdzēt apliecinājumi, ierobežojumu pārvarēšana, līdzekļu izvēle, darbošanās (izmantojot piedāvāto metodiku, pusaudžu iniciatīvu un savu radošumu).

Profesionāla attīstība notiek daudzveidīgi, tā ir sevis pārvarēšana ar vēlmi pilnveidot savu profesionāli pedagoģisko lietpratību.

Atšķirīgās skolēna un skolotāja attīstības pakāpēs var noderēt dažādi mācīšanās veidi, līdz ar to skolotāja un pusaudža izraudzītās stratēģijas var būt ļoti atšķirīgas un vairāk vai mazāk noderīgas dažādās profesionālās attīstības pakāpēs un laikos. Profesionāla mācīšanās mēdz būt sarežģīta un mainīga, tā sastāv no soļiem uz priekšu un atpakaļ, periodiskām sastinguma un augšanas izjūtām. T.Maynard un J.Furlong uzskata, ka savā būtībā skolotāja palīdzības (arī palīdzības skolotājam) darbs nav atšķirīgs no jebkura cita mācīšanas darba, tas prasa sākt no tās vietas, kur skolotāja lietpratība atrodas savā attīstībā, ievērojot attīstības individuālās īpatnības un vajadzības (1995:80).

Mērķi

Šis uzdevums risina dažus specifiskus skolotāja lietpratības jautājumus tajā profesionālās attīstības posmā, kurā ienāk pusaudžu līdzsvara jautājumi kā jauns izaicinājums. Tā mērķis ir vērst skolotāja uzmanību uz šiem izaicinājumiem, ar ko vienmēr skolotājs sastopas jaunā priekšā.

No skolotāja darba intensitātes, iepriekšējās pieredzes un iespējamās pretošanās jaunajam vai izaicinājuma pieņemšanas atkarīgs, cik ātri un efektīvi viņš apgūst prasmi un virzās pa iepriekš aprakstītajām pakāpēm.

Uzdevums aptver scenāriju, kas noderīgs iesācējiem, pieredzējušiem un ekspertiem, piedāvājot diskusiju dažādos līmeņos klasē ar skolēniem, kolēģu grupās, ar vecākiem, visā skolā. Diskusija starp skolotājiem, kuri pārstāv pieredzes dažādus līmeņus, būs noderīga kā iesācējiem, tā ekspertiem.

Mācīšanās organizēšana

Skolotāji strādā jauktās grupās, pārstāvot iesācējus un pieredzējušus, sporta skolotājus un speciālistus organizatoriskajā darbā, kompetentus diskusiju vadīšanā un darbā ar skolēnu vecākiem utt.

No kompetences tabulas jāizraugās tās satura vienības, kuras, pēc skolotāju domām, sagādā visvairāk grūtību vai ir vismazāk zināmas.

1. Dalībnieki apspriež vai izraugās individuāli diskusijas jautājumus:

- a) Kuras problēmas ir jāapspiež?
- b) Kādas tieši ir skolotāju vajadzības?
- c) Kas ir vismazāk/vislabāk zināms par pusaudžu līdzsvaru?
- d) Kādu palīdzību un atbalstu jūs cenšaties piedāvāt pusaudžiem (iespējams, vēl neapzinot līdzsvara problēmas kā īpašu uzdevumu)?
- e) Ko skola jau dara pusaudžu līdzsvara pilnveidei sporta stundās, ārpusstundu nodarbēs?
- f) Vai līdz šim darītais ir sistematizēts?
- g) Vai var apgalvot, ka pusaudžu līdzsvara un līdz ar to veselības vai labizjūtas pilnveide ir visas skolas atbildība?
- h) Citi jautājumi

2. Izraugieties, kurus jautājumus apspriedīsiet vispirms (kādā secībā iegūsiat viedokli par skolēnu līdzsvara pilnveidi skolā). Protams, jums ikvienam ir zināms, ka bez papildu zināšanām diskusija neizdosies un priekšlikumu par lietpratības veidošanu nebūs.

3. Vienojieties, ko kurš izlasīs no piedāvātajiem atbalsta materiāliem (VPP INOSOCTEREHI mājas lapā <http://telerehabilitation.lv/>) – 20 min.

4. Plenārajā apspriedē dalieties viedokļos par to, kas jauns jūsu lietpratībai ir piedāvāts atbalsta materiālos un kas darāms tuvākajā laikā, lai pilnveidotu savu prasmi minētajā jomā. Pašu salūkota literatūra ir ļoti vēlama tāpēc, ka VPP INOSOCTEREHI mērķis nav apgādāt skolotājus ar visu individuāli nepieciešamo, bet gan rosināt pašus apzināt savu profesionālo lietpratību un, izmantojot ieteikumus, radīt jaunas idejas savai profesionālajai pilnveidei, kas sekmētu augstākus skolēnu sasniegumus.

5. Protams, ka limitēts atbalsta materiālu apjoms nespēs dot katram individuāli pilnībā atbilstīgus ieteikumus. Tādēļ apziniet, ko katrs sameklēs citos avotos un ar ko dalīsies nākamajās nodarbībās, ko saucam par mācīšanos darba vietā – vislētāko lietpratības pilnveidošanas veidu kā individuālajai profesionālajai attīstībai, tā ***visas skolas atbildības nostiprināšanai par skolēnu attīstību un labizjūtu.***

Literatūra

Maynard, T. & Furlong, J. (1995). *Mentoring Student Teachers*. Routledge.

Calderhead, J. (1987) (Ed). *Exploring Teachers' Thinking*. London: Cassel Education.